

De Groene OK: ‘Verduurzamen vereist een landelijke aanpak’

Laura van Elst

De operatiekamer is de afvalfabriek van het ziekenhuis. Daarom streeft Radboudumc ernaar de groenste OK van Europa te worden. Maar dat gaat niet zonder slag of stoot. ‘Verduurzamen vereist vaak een landelijke of Europese aanpak’, vertelt professor Jeroen Meijerink. Onder het motto 'samen sterker' startte het Landelijk Netwerk de Groene OK, dat een sneeuwbaaleffect heeft in de zorg.

Voorzitter Jeroen Meijerink tijdens de Invitational Conference van het Landelijk Netwerk de Groene OK medio april.

Ondanks het relatief kleine oppervlakte zijn de operatiekamers een van de grootste **vervuilers** in het ziekenhuis. Zo gaat ruim 35 procent van alle geleverde medische ziekenhuisvoorraden naar de OK. En gebruiken operatiekamers ongeveer

zes keer meer energie per vierkante meter dan de rest van het ziekenhuis. Bovendien produceren de Nederlandse OK's gezamenlijk ongeveer 1,3 miljoen kilo medisch afval per jaar. Vooral in de vorm van operatielakens, medische instrumenten en mondkmaskers die na eenmalig gebruik in de prullenbak belanden. 'We zijn helemaal naar de andere kant doorgeslagen. Dit kan niet zo langer', aldus Cathy van Beek.

Refurbished machines

Om de negatieve milieu-impact een halt toe te roepen, startte Radboudumc in 2017 met het programma 'de Groene OK'. De ambitie is fors: in 2022 wil het Nijmeegse ziekenhuis de groenste OK van Europa zijn. Of dat gaat lukken? 'Dat is lastig te zeggen, omdat een meetinstrumentaria ontbreken', vertelt Meijerink, chirurg, afdelingshoofd Operatiekamers van het Radboudumc en Duurzame Zorgprofessional 2019. Hij vertelt dat de lat hoog is gelegd om professionals uit te dagen. 'Er lopen veel projecten en er zijn goede resultaten geboekt in de operatiekamers.' Als voorbeeld noemt Meijerink de luchtbehandeling. 'Die stond voorheen 24/7 te loeien.' Nu staat deze nog maar 12 uur per dag aan. 'Daardoor is het energieverbruik gehalveerd en zijn de energiekosten met 50.000 euro afgenomen.'

Daarnaast werkt het umc met refurbished apparatuur. 'Zo heeft de fabrikant nieuwe onderdelen in onze anesthesiemachines geplaatst, waardoor we geen nieuwe apparatuur hoeven aan te schaffen.' Maar ook kleine initiatieven hebben ziekenhuisbreed een grote impact. Zo besloot Radboudumc de wegwerpbloeddrukbanden te vervangen voor de herbruikbare variant. 'Een kostenbesparing van twee ton per jaar.' En terug naar de afvalberg van de OK. Om afvalverbranding en verspilling van 'schoon' afval tegen te gaan, worden de stromen zoveel mogelijk gescheiden en onderzoekt het ziekenhuis met de TU Delft, Green Cycle en Van Straten Medical hoe grondstoffen en onderdelen hergebruikt kunnen worden voor nieuwe medische toepassingen. 'Daar komt onderzoek en wet- en regelgeving bij kijken.'

Slagkracht

En dat is een van de redenen dat het **Landelijke Netwerk de Groene OK** het daglicht zag. 'Als individueel ziekenhuis loop je regelmatig tegen zaken aan die je alleen niet oplost en op landelijk of Europees niveau opgepakt moeten worden, onder andere door wet- en regelgeving', vertelt Meijerink. Bijvoorbeeld als het gaat om het verduurzamen van producten. 'Neem de bijgeleverde handleiding in een verpakking. Die valt direct in de prullenbak. Iedereen heeft een smartphone, dus waarom zetten leveranciers geen QR-code op de verpakking? Dat scheelt wereldwijd miljoenen bomen per jaar.' Als ander voorbeeld noemt Meijerink het verduurzamen van en het kleiner maken van verpakkingsmateriaal. 'Bedrijven verschepen grotendeels lucht, tot wel 90 procent van een verpakking. Door doosjes te verkleinen, kan er meer volume verscheept worden, wat minder CO2-uitstoot en transportkosten oplevert.'

Maar dat regel je als individueel ziekenhuis niet even met producenten, vertelt Meijerink. 'Verduurzamen kost hen namelijk ook tijd en geld.' Om meer slagkracht te hebben, werd in oktober 2020 officieel het Landelijk Netwerk de Groene OK afgetrapt, waar Meijerink voorzitter van is. 'Wanneer ziekenhuizen samenwerken en de vraag naar duurzaamheid landelijk is, wordt de *incentive* voor leveranciers ook groter om stappen te zetten. Anders raken ze op termijn *out of business*.' Daarnaast dient het netwerk als doel om van elkaar te leren en gezamenlijk projecten op te pakken.

Prominenter dan ooit

Sinds de oprichting zijn alle snijdende wetenschappelijke verenigingen en beroepsverenigingen van OK-medewerkers aangesloten bij de Groene OK. 'Het enthousiasme verbaasde mij', bekent Meijerink. 'Ik heb de afgelopen jaren geen thema zo snel op de agenda zien stijgen als duurzaamheid onder specialisten en OK-medewerkers. Het kan niet meer genegeerd worden, mede door de Countdown-rapporten in *The Lancet*.'

Leestip: Van afval naar kunst: 'Ik ben de groene rakker van de OK'

Deze maand organiseerde de Groene OK een conferentie om terug te blikken op de eerste concrete resultaten en lopende projecten. 'Het thema staat nu op de agenda en heeft landelijke politieke aandacht', vertelt Meijerink. 'De Groene OK was een van de eerste bewegingen om duurzaamheid structureel vorm te geven. Dat was een logische keuze, gezien de voetprint.' Sindsdien schoten andere groene netwerken als paddenstoelen uit de grond.

Groene Barometer

Voor de Groene OK bestond het eerste jaren vooral uit verbinden en het inventariseren van uitdagingen binnen de vier werkgroepen; energie, anesthesiegassen, circulair gebruik van medische instrumentarium en plastic afval. Dit jaar staat het formuleren van concrete doelen voor de komende jaren op de agenda en samenwerking met de overheid en industrie. 'Vanuit de industrie ontstaat steeds meer interesse in hergebruik van grondstoffen. Daarvoor moeten we om tafel om wegwerpproducten te redesignen.'

Daarnaast ontwikkelen Radboudumc, LUMC en Gupta Strategist de Groene Barometer. Deze maakt het voor OK's mogelijk om zich op landelijk niveau met elkaar te vergelijken. 'Daarbij is het geen wedstrijdje die het groenst is, maar draait het om gezamenlijk leren.' Om duurzaamheid in landelijke richtlijnen op te nemen – bijvoorbeeld door een duurzaamheidsparagraaf in nieuwe of bijgewerkte richtlijnen voor medisch specialisten op te nemen – wordt door LUMC en het Kennisinstituut aan een leidraad gewerkt. Daarvoor heeft het project SKMS gelden ontvangen. 'De leidraad is uiterlijk maart 2023 beschikbaar.'

Inkoopcriteria

Voor de OK's is er nog genoeg te doen om hun steentje bij te dragen aan duurzamere zorg. Maar dat is niet genoeg. 'Om de klimaatdoelen voor 2030 te halen, moeten ziekenhuizen breed aan de slag met het verduurzamen van vastgoed, reisbewegingen en wegwerpartikelen.' **Zorgverzekeraars** spelen daarin ook een cruciale rol. 'Als verzekeraars niet alleen inkopen op prijs en kwaliteit, maar van duurzaamheid ook als essentieel inkooponderdeel maken, zal er een enorme versnelling komen.'

Meijerink besluit: 'Naast de noodzaak, is verduurzamen vooral ook heel leuk en kostenbesparend. Het is een creatief en innovatief proces waarbij je nieuwe wegen en oplossingen bedenkt om zowel de zorgkwaliteit als duurzaamheid te borgen.'

Congres Duurzame en Circulaire zorg

Zorgvisie organiseert op 13 juni in Utrecht het congres **Duurzame en Circulaire zorg, Waar staat uw organisatie in de transitie naar verduurzaming en circulaire zorg?**

Klik hier voor meer informatie en aanmelding.